відності вище нормативного значення тоді, як у 2015 році спостерігається тенденція до поступового їх зменшення. Але коефіцієнт абсолютної ліквідності значно нижче нормативного, хоча і поступово зростає. Виходячи з цього, заданням першочергової ваги для АПНВП «Візит» є збільшення абсолютно ліквідних активів, перед усім – готівки.

АПНВП «Візит» зменшує частку власних оборотних коштів у структурі власного капіталу. Підприємство чим далі — тим більше залежить від зовнішніх інвесторів.

Як бачимо, протягом трьох досліджуваних років відбувається збільшення усіх коефіцієнтів ділової активності. Дана тенденція є досить позитивною і у свою чергу свідчить про ефективне використання відповідних коштів; збільшення швидкості погашення дебіторської заборгованості, зменшення обсягів продажу в кредит та збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства.

Характеризуючи фінансову стабільність та ділову активність АПНВП «Візит», можна дійти висновку, що власник підприємства завжди віддає перевагу розумному зростанню частки позичених коштів. Тобто, не зважаючи на досить високу частку залученого капіталу, підприємство використовує його ефективно.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Горлачук В. В. Економіка підприємства: навчальний посібник / В. В. Горлачук, І. Г. Яненкова. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.

3. Данилюк М. О. Планування і контроль на підприємстві: Навч. посіб. / М. О. Данилюк. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 328 с.

4. Жукова О. А., Киш Л. М. Організація і методика економічного аналізу: Навч. посіб. – Вінниця : Вінницька газета, 2012. – 301 с.

5. Мачкур А. Є. Економіка і управління підприємством: навч.-метод. посіб / А. Є. Мачкур . – Л. : Видавництво національного ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 92 с.

6. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: Підручник / С. Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

IMPROVEMENT OF THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE LEVEL OF INDUSTRIAL POTENTIAL OF ENTERPRISES

УДК 338.45

Кулаковська Т.А.
к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій
Цапенко Ю.О.
магістр
Одеська національна академія харчових технологій

У статті проведено аналіз методик визначення рівня виробничого потенціалу підприємств. Запропоновано в сучасних умовах використовувати підхід, який базується на вимірі трьох складових виробничого потенціалу підприємств: кадрової, технічної та матеріальної складової. Здійснено удосконалення експрес-методики визначення рівня виробничого потенціалу підприємств. Запропоновано алгоритм зведення складових виробничого потенціалу в інтегральний показник рівня виробничого потенціалу підприємства, який надає кількісну оцінку стану виробничого потенціалу та дозволяє визначити резерви його підвищення. Методика апробована на прикладі показників діяльності підприємства виноробної галузі – ПАТ «Коблево».

Ключові слова: *виробничий потенціал, метод експрес-оцінки, потужнісний потенціал, кадрова складова, технічна складова, матеріальна складова, інтегральний коефіцієнт.*

В статье проведен анализ методик определения уровня производственного потенциала предприятий. Предложено в современных условиях использовать подход, основанный на измерении трех составляющих производственного потенциала предприятий: кадровой, технической и материальной составляющей. Осуществлено совершенствование экспресс-методики определения уровня производственного потенциала предприятий. Предложен алгоритм приведения составляющих производственного потенциала в интегральный показатель уровня производственного потенциала предприятия, который дает количественную оценку состояния производственного потенциала и позволяет определить резервы его повышения. Методика апробирована на примере показателей деятельности предприятия винодельческой отрасли – ПАО «Коблево».

Ключевые слова: *производственный потенциал, метод экспресс-оценки, мощностной потенциал, кадровая составляющая, техническая составляющая, материальная составляющая, интегральный коэффициент.*

In the article was analyzed the methods for determining the level of production capacity of enterprises. It is proposed in the present conditions to use an approach based on the measurement of the three components of the productive capacity of enterprises: human, technical and material component. Implemented improvement of rapid methods for determining the level of production capacity of enterprises. An algorithm for

bringing the constituents of productive capacities in the integral indicator of the level of the production potential of the company, which provides a quantitative assessment of the productive capacity and to determine the reserves of its increase. The method was tested on the example of enterprise performance wine industry – OJSC „Koblevo".

Key words: *production potential, eksress-assessment method, cardinality potential, HR component, technical component, material component, integral coefficient.*

Постановка проблеми. Основою ефективного розвитку економіки є раціональне управління господарськими процесами. Результативність діяльності суб'єктів господарювання, які є головною ланкою національного господарства, залежить від ефективності використання його виробничого потенціалу.

Проблемам потенціалу підприємства було присвячено багато публікацій, особливо в кінці XX сторіччя. У дослідженнях науковців значна увага приділялася проблемам оцінки виробничого потенціалу, визначенню основних складових, які формують потенціал підприємства, та методикам визначення загального рівня виробничого потенціалу. У більшості робіт вказується на існування значних розходжень у методичних підходах до оцінювання виробничого потенціалу, що спонукає до різноманіття суджень про стан та резерви використання виробничого потенціалу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тривалий час поняття «виробничий потенціал» ототожнювалося з виробничою потужністю, розмірами підприємства, обсягами його активів, чисельністю персоналу. Але перераховані показники дають лише уявне поняття про можливості підприємства.

Потужність зазвичай вимірюється кількістю виготовленої продукції, хоча поза увагою залишаються саме потенційні можливості підприємства, особливо стосовно випуску непрофільної, суміжної продукції та продукції, випуск якої перебуває на стадії задуму. Наявність колективу працівників, матеріальних ресурсів та інших активів сама по собі також не дає уявлення про виробничий потенціал підприємства, оскільки не завжди ресурси використовуються ефективно.

Всі думки науковців можна розділити на два концептуальні підходи: ресурсний та результатний підхід.

Лапін Є.В. під виробничим потенціалом підприємства розуміє кількісний і якісний склад матеріальних та нематеріальних ресурсів, що забезпечують отримання максимальної економічної вигоди при найбільш повному їхньому використанні за часом і продуктивністю [1]. Відповідно до такого трактування сутності виробничого потенціалу під його оцінкою він розуміє визначення кількості виробничих ресурсів, які є у розпорядженні підприємства, та економічного результату їхнього повного використання. Лапін Є.В. пропонує економічну оцінку виробничого потенціалу визначати, як суму економічних вигід, що отримує підприємство від повного використання необоротних і матеріальних оборотних активів протягом терміну їхнього корисного використання.

Отже, у методиці подані дві концепції: ресурсна та результатна, що дозволяє адекватно оцінити виробничий потенціал підприємства, користуючись доступними даними фінансової звітності підприємства. Хоча ця методика оцінки виробничого потенціалу передбачає оперування таким поняттям, як «термін корисного використання», під яким розуміється період часу, протягом якого необоротні активи підприємства будуть використовуватися підприємством, або з їхнім використанням очікується отримання певного обсягу продукції, робіт, послуг. Термін такого корисного використання може бути значним, тому вимагає врахування фактора ризику.

Дещо нестандартний підхід запропоновано І.З. Должанським, Т.О. Загорною, О.О. Удалих. Вони запропонували визначати виробничий потенціал, як технічно, організаційно, економічно й соціально обґрунтовану норму ефективного робочого часу основного виробничого персоналу підприємства за певний період календарного часу. Тобто сутність виробничого потенціалу вони зводять до обсягу робіт у наведених одиницях виміру праці, що може бути виконана протягом деякого періоду часу на базі наявних виробничих фондів [2]. Виходячи із зробленого припущення, автори розглядають виробничий потенціал, як функцію з трьох складових: нормативного річного фонду робочого часу, чисельності основних робітників та рівня ефективності праці і фондоозброєності.

Така методика не враховує ефективності використання робочого часу, тому отриманий результат не може бути точною характеристикою, адже саме від ефективності використання робочого часу залежить результативність роботи підприємства. До того ж такий підхід є недостатньо зручним у використанні за потреби прогнозування змін у виробничому потенціалі, його залежності від зовнішнього середовища тощо. Тому оцінку виробничого потенціалу підприємства необхідно прив'язувати до результатів його діяльності [3].

Цікавим є підхід В.М. Архіпова до визначення фізичного обсягу використаних ресурсів. Автором запропоновано оцінювати сукупну споживчу вартість виробничих ресурсів через оцінку стану та якості двох взаємнозаміщуваних ресурсів: промислово-виробничого персоналу та активної частини основних виробничих фондів.

Таким чином, під виробничим потенціалом підприємства (ВПП) можна розуміти відносини, що

виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого виробничого результату при найбільш ефективному використанні:

- інтелектуального капіталу підприємства для пошуку передових форм організації виробництва;
- наявної техніки в цілях отримання найбільш високого рівня технологій;
- матеріальних ресурсів для забезпечення максимальної економії і оборотності.

У цьому ракурсі цікавою є методика визначення рівня ВПП, яка включає як експрес-оцінку, так і деталізовану оцінку, яка проводяться за різними напрямами дослідження: рух складових виробничого потенціалу, стан та ефективність їх використання.

При експрес-оцінці рівня ВПП досить розглянути три-п'ять ключових узагальнюючих показників оцінки кожної складової ВПП, при деталізованій оцінці кількість аналізованих показників має бути значно вища.

Методика визначення рівня виробничого потенціалу підприємства (ВПП) може базуватися на поєднанні експрес-методу оцінки та деталізованій оцінці за конкретним напрямом дослідження.

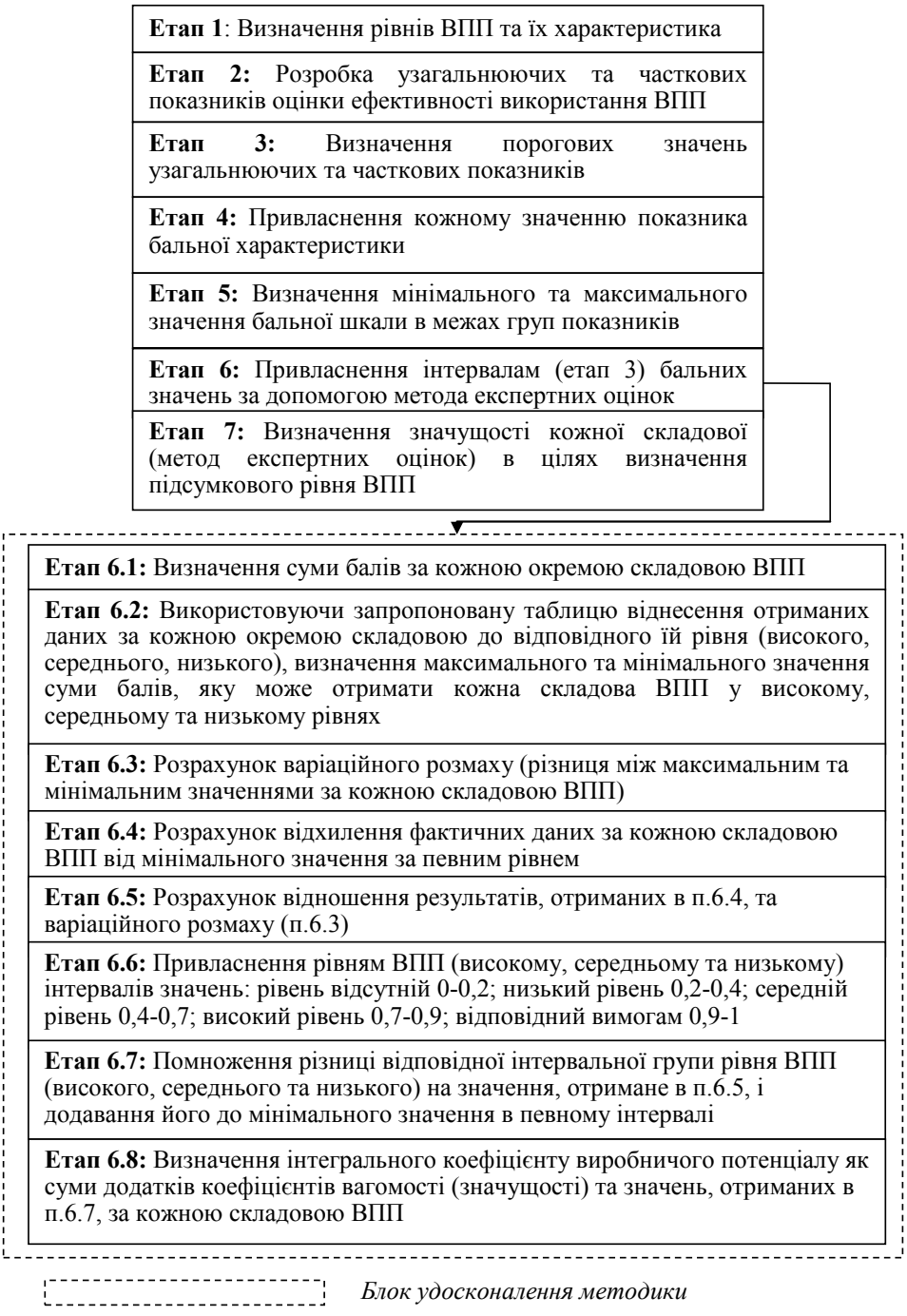

Рис. 1. Алгоритм удосконалення експрес-методики оцінки рівня виробничого потенціалу підприємства [5]

При експрес-оцінці рівня ВПП необхідно розглянути три-п'ять ключових узагальнюючих показників оцінки кожної складової ВПП, при деталізованій оцінці кількість аналізованих показників значно збільшується.

Алгоритм проведення експрес-оцінки наступний: на першому етапі виділяють рівні ВПП (високий, середній, низький), надають їм характеристику та присвоюють позначення (А, В, С); на другому етапі виділяють узагальнюючі складові ВПП (технічну, матеріальну та кадрову) та розробляють часткові показники, які характеризують стан кожної окремої складової, розраховують їх значення; на третьому етапі визначають експертним методом порогові значення для кожного часткового показника; на четвертому – кожному значенню показника привласнюють бальну оцінку. Найбільший бал повинен відповідати найсприятливішому інтервалу, найменший – найкритичнішому інтервалу. Визначають мінімальне і максимальне значення бальної шкали в межах використовуваної групи показників. Коефіцієнти рівня А – (10-7) балів; В – (6-3) бали; С – (2-0) балів. За допомогою метода експертних оцінок здійснюють привласнення інтервалам бальних значень. Далі визначають значущість кожної складової ВПП у цілях визначення підсумкового рівня ВПП господарюючого суб'єкта [4]. Головним недоліком методики експрес-оцінки виробничого потенціалу є відсутність схеми зведення даних, отриманих за кожною окремою складовою, яка характеризує виробничий потенціал, в інтегральний коефіцієнт.

Постановка завдання. Метою дослідження є удосконалення існуючого підходу до розрахунку інтегрального показника рівня виробничого потенціалу підприємства з розробкою механізму зведення часткових коефіцієнтів, які характеризує окремі складові виробничого потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наведена вище методика визначення рівня виробничого потенціалу підприємства має складний механізм почергового переходу від фактичних значень показників до бальних оцінок, інтервал яких визначається експертами за кожної складовою виробничого потенціалу підприємства.

На останньому етапі визначення рівня виробничого потенціалу підприємства пропонується для зведення цих бальних оцінок у єдиний інтегральний показник рівня виробничого потенціалу використовувати коефіцієнти значущості, які знов таки встановлюються експертами, що посилює суб'єктивність розрахунків показника. Крім того, слід зазначити, що отримана бальна оцінка не може в повній мірі відобразити ступінь використання виробничого потенціалу та показати резерви його використання. Тому було запропоновано наступний механізм удосконалення методики на етапі зведення часткових

Таблиця 1

Показники діяльності підприємств виноробної галузі України

Показник	ПАТ «Коблево»		
	значення	бали	позначення
1. Технічна складова			
1.1 знос основних фондів	0,33	9	А
1.2 співвідношення коефіцієнтів оновлення і вибуття основних фондів	11,5	10	А
1.3 фондовіддача	2,1	8	А
Підсумок	**-**	**27**	**високий**
2. Матеріальна складова			
2.1 частка змінних витрат в собівартості продукції	0,76	5	В
2.2 співвідношення зміни цін на сировину, матеріали і зміни цін на продукцію	1,11	2	С
2.3 матеріаловіддача	1,3	5	В
Підсумок	**-**	**12**	**низький**
3. Кадрова складова			
3.1 співвідношення коефіцієнта обороту по прийому і коефіцієнта обороту по вибуттю	1,0	7	А
3.2 професійний склад кадрів	0,9	9	А
3.3 зміна виробітку на одного працівника	1,11	9	А
Підсумок	**-**	**25**	**високий**

Таблиця 2

Результати розрахунку рівня ВПП ПАТ «Коблево»

Складова ВПП	ПАТ «Коблево»					
	Відхилення факт. значень від min (етап 6.4)	Варіаційний розмах (етап 6.3)	Відношення (етап 6.5)	Рівень (етап 6.6)	Інтервал (етап 6.6)	Рівень складової ВПП (0-1) (етап 6.7)
1. Технічна складова	27-18=9	30-18=12	9/12=0,75	високий	0,9-0,7=0,2	0,2*0,75+0,7=0,85
2. Матеріальна складова	12-6=6	22-6=16	6/16=0,38	низький	0,4-0,2=0,2	0,2*0,38+0,2=0,28
3. Кадрова складова	25-18=7	30-18=12	7/12=0,58	високий	0,9-0,7=0,2	0,2*0,58+0,7=0,82

Таблиця 3

Інтегральний коефіцієнт ВПП ПАТ «Коблево»

Складова ВПП	Коефіцієнт значущості	Рівень складової	Інтегральний коефіцієнт
1. Технічна складова	0,35	0,85	0,35*0,85+0,45*0,28+0,2*0,82 = **0,587**
2. Матеріальна складова	0,45	0,28	
3. Кадрова складова	0,2	0,82	
Інтегральний коефіцієнт	1,0	-	**0,587**

показників в інтегральний показник рівня виробничого потенціалу підприємства (рис. 1): визначити суму балів за кожною окремою складовою ВПП; визначити максимальну та мінімальну суму балів, яку може отримати кожна складова ВПП у високому, середньому та низькому рівнях; розрахувати варіаційний розмах, як різницю між максимальним та мінімальним значеннями за кожною складовою ВПП; розрахувати відхилення фактичних даних по кожній складовій ВПП від мінімального значення за певним рівнем; розрахувати відношення результатів, отриманих в п. 6.4 (рис. 1), та варіаційного розмаху (п. 6.3, рис. 1); привласнити рівням ВПП (високому, середньому та низькому) інтервали значень: рівень відсутній 0-0,2; низький рівень 0,2-0,4; середній рівень 0,4-0,7; високий рівень 0,7-0,9; відповідний вимогам 0,9-1; помножити різницю відповідної інтервальної групи рівня ВПП (високого, середнього та низького) на значення, отримане в п. 6.5 (рис. 1), і додати його до мінімального значення у певному інтервалі; визначити інтегральний коефіцієнт виробничого потенціалу, як суму додатків коефіцієнтів вагомості (значущості) та значень, отриманих в п. 6.7 (рис. 1), за кожною складовою ВПП.

Запропонований механізм визначення рівня ВПП апробовано на прикладі показників діяльності ПАТ «Коблево». Результати розрахунків наведено в табл. 1.

Результати розрахунків за п. 6.3-6.7, наведені у табл. 2.

Результати зведення отриманих значень рівній ВПП в інтегральний коефіцієнт виробничого потенціалу наведені в табл. 3.

Загальний рівень виробничого потенціалу досліджуваного підприємства знаходиться на середньому рівні.

Головні проблеми ПАТ «Коблево» точаться навколо матеріальної складової виробничого потенціалу підприємства. Досить високий рівень технічної складової ВПП ПАТ «Коблево» свідчить про постійне оновлення технічної бази та використання новітньої техніки.

Висновки з проведеного дослідження. Існує безліч підходів до визначення рівня виробничого потенціалу: ресурсний, структурний, цільовий. До складових виробничого потенціалу відносять потужнісний, ресурсний (основні засоби, оборотні кошти, персонал) та економічний виробничий потенціали.

Методика визначення рівня ВПП включає експрес-оцінку та деталізовану оцінку виробничого потенціалу. У методиці передбачено визначення рівнів ВПП та їх характеристика, розробка узагальнюючих і часткових показників оцінки ефективності використання ВПП, визначення порогових значень показників, привласнення кожному значенню показника бальної характеристики, визначення мінімального і максимального значення бальної шкали у межах використовуваної групи показників, привласнення інтервалам бальних значень, визначення значущості кожної складової (метод експертних оцінок) з метою визначення підсумкового рівня ВПП.

Головним недоліком методики експрес-оцінки виробничого потенціалу є відсутність схеми зведення даних, отриманих за кожною окремою складовою, яка характеризує виробничий потенціал, в інтегральний коефіцієнт. Проведено удосконалення методики експрес-оцінки виробничого потенціалу та проведено апробацію на прикладі ПАТ «Коблево». Отримане значення виробничого потенціалу підприємства показує рівень його використання та існуючі резерви його підвищення як за кожною окремою складовою ВПП, так і загалом по підприємству.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия: монография / Е.В. Лапин. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2004. – 360 с.

2. Должанський І.З. Управління потенціалом підприємства: Навч. посібник / І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Удалих. – К.: ЦНЛ, 2006. – 362 с.

3. Іщук С. О. Методи визначення ефективності виробничого потенціалу промислових підприємств / С.О. Іщук // Труды Одесского политехнического университета: Научный и производственно-технический сборник по техническим и естественным наукам. – Вып. 2 (22). – Одесса, 2004. – С. 318-323.

4. Управління виробничим потенціалом підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.slv.com.ua/darom/ekonomika/

5. Кулаковська Т.А. Методичні основи визначення рівня виробничого потенціалу підприємств / Т.А. Кулаковська, В.С. Мартиновський // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету. – Вип. 264: В 9 т. Т. VIII. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2010. – С. 2140-2147.